

Prososyal Davranışlara Duygu ve Aile Odaklı Bir Bakış

[Hurizat Hande Turp](#)¹, [Hatice Kurt Ata](#)²

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

²Sosyolog

Atıf için: turp, H. H. ve Kurt Ata, H. (2022). Prososyal Davranışlara Duygu ve Aile Odaklı Bir Bakış. *Spor, Eğitim ve Çocuk*. 2 (2), 98-107. DOI: 10.5505/sec.2022.58066

Geliş Tarihi: 26.02.2022

Kabul Tarihi: 29.05.2022

Yayın Tarihi: 31.05.2022

Öz

GİRİŞ ve AMAÇ: Bireyin hayatındaki birçok davranışın temelini oluşturduğu düşünülen birkaç kavramdan bazıları aile, duygu ve prososyal davranışlardır. Bu çalışmada sözü geçen kavramlar arasında güncel bakış açısı ile kurulan bağlantılar aracılığıyla bir derleme çalışması yapılması amaçlanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ: DSM-V incelendiğinden birçok psikolojik rahatsızlığın duygu bozukluklarını içerdiği görülmektedir. Duygusal bozuklukların temeli ise çocukluk yıllarında atılmaktadır. Bu sebeple aile içindeki duygu gelişimi üzerine çalışmak önemli bir koruyucu ruh sağlığı hizmeti olarak nitelendirilebilir. Son on yıla dek, nahoş duygunun bastırılmasının normal kabul edildiği ancak bugünün psikoloji dünyasında duyguların iyi ya da kötü hissettirmesine takılmaksızın dostça kabulünün önem kazandığı bilinmektedir. Çocuklarının duygusal ifadelerinin daha fazla bastırılmasına teşvik eden, çocuklarının olumsuz duygularına cezalandırıcı veya küçümseyici tepkiler veren ailelerde daha olumsuz bir aile duygusal ortamı olduğu bildirilmiştir. Ayrıca, bireyler karşılığında bir kazanç beklemeksizin başkalarıyla empati kurarak destek olabilmeyi model olarak ailede öğrenmektedir. Bu sebeple sağlıklı ailenin yolu duygularını kabul eden, paylaşan, kendi kadar başkasına da destek olabilen bireyler olup bu felsefeyi kazanmış çocuklar yetiştirmekten geçtiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Prososyal Davranış, Duygu, Aile

An Emotional and Family-Focused Perspective on Prosocial Behaviors

Abstract

INTRODUCTION: Some of the few concepts that are thought to form the basis of many behaviors in an individual's life are family, emotions, and prosocial behaviors. In this study, it is aimed to make a compilation study through the connections established with the current perspective between the mentioned concepts.

DISCUSSION AND CONCLUSION: When the DSM-V is examined, it is seen that many psychological disorders include emotional disorders. The basis of emotional disorders is laid in childhood. For this reason, working on the development of emotions in the family can be considered as an important preventive mental health service. It is known that until the last decade, suppression of unpleasant emotion was considered normal, but in today's psychology world, friendly acceptance is important, regardless of whether emotions feel good or bad. It has been reported that there is a more negative family emotional environment in families that encourage more suppression of their children's emotional expressions and give punitive or condescending reactions to their children's negative emotions. In addition, individuals learn to support others by empathizing with others, without expecting any gain in return, in the family. For this reason, it can be said that the path of a healthy family passes

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

through raising children who are individuals who accept and share their feelings, and who can support others as well as themselves and who have gained this philosophy.

Keywords: Prosocial behaviors, Emotions, Parenting

GİRİŞ

İnsan olmanın temel ilkelerinden biri, sosyal bir yapı içinde bir topluluk olarak yaşamaktır. Sosyalleşme, hayatın her döneminde ortaya çıkan ve toplumların bir arada yaşamasını sağlayan bir olgudur. Sosyal yapının dolaşımı toplum yanlısı davranışlarla sağlanır. Çocuklukta olumlu sosyal davranışları öğretmek, yetişkin olduklarında toplumda sağlıklı davranmalarına yol açar (Samet Ata & İ Artan, 2021).

Kişilerarası sosyal ilişkilerde ise olumlu sosyal davranışlar sayesinde iletişim bağları kuvvetlenmektedir. Sosyalleşmenin temelleri içerisinde yer alan olumlu sosyal davranışları ise prososyal davranışlar olarak tanımlayabilmek mümkündür (Penner vd. 2005). Prososyal davranışları Eisenberg vd. (2007) bir başkasına fayda sağlamayı amaçlayan gönüllü davranışlar olarak adlandırmaktadır. Prososyal davranışlar aile içerisinde öğrenilmeye başlayan daha sonrasında toplum içerisinde kazanımı devam eden davranışlardan birisidir.

Prososyal davranış, ekonomi, siyaset bilimi, antropoloji ve sosyolojinin ilk günlerindeki önde gelen araştırmacılar da dahil olmak üzere yüzyıllar boyunca araştırmacıların ilgisini çekmiştir (Wittek ve Bekkers, 2015). Prososyal davranışların sosyolojik açıdan incelenmesi ise özgecilik davranışından temel alınarak ortaya çıkmıştır. Özgecilik kavramını ortaya atan Auguste Comte (1875) özgeciliği bir başkası için yaşama arzusu ve eğilimi olarak tanımlamıştır. Durkheim ise özgeciliği kişisel herhangi bir çıkar gözetmeksizin yıkıcı yapısı olan benliğin gönüllü bir hareketi olarak tanımlamıştır (Dubeski, 2001).

Prososyal Davranışların Türleri

Prososyal davranış, gerçekleştiği bağlama bağlı olarak birçok farklı biçimde olabilmektedir; bilinen veya bilinmeyen ve yakın akrabalarından tamamen yabancılara doğru değişen sosyal uzaklık derecelerinde başkalarına fayda sağlanabilir; bireyin üyesi olduğu ya da olmadığı sosyal grupların yanı sıra bir bütün olarak ya da soyut bir ideal olarak topluma prososyal davranışlar ile fayda sağlayabilir.

Wittek ve Bekkers (2015) dört tür prososyal davranış olduğunu belirterek, prososyal davranışın türleri, bir birey tarafından mı yoksa bir grubun parçası olarak mı yapıldığına ve davranıştan yararlanan kişiler ve üçüncü taraflar üzerindeki etkilerine bağlı olarak değişebilir.

Birincisi, tek bir kişi tarafından gerçekleştirilen ve belirli diğer bireylere fayda sağlayan prososyal davranışlardır. Bir dilenciye para bağışlayarak veya hasta komşu için market alışverişi yapmak örnek olarak gösterilebilir.

İkincisi, tek bir kişi tarafından gerçekleştirilen, kolektif veya genelleştirilmiş, bir başkasına yarar sağlayan prososyal davranışlar vardır. Örneğin, takım arkadaşlarının geri çekilmesini sağlamak için

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

kayıp yaşanmış bir pozisyona geçen asker ya da daha az dramatik davranışlardan biri olan bir başkasının vergisini ödemek olabilir.

Üçüncüsü, tek bir bireye fayda sağlamak için bir kolektif tarafından yürütülen prososyal eylemler vardır. Örneğin, Uluslararası Af Örgütü gibi kuruluşların siyasi tutukluları kurtarmayı hedefleyen eylemleridir.

Son olarak, başka bir kolektife yardım etmek amacıyla bir kolektif veya grup tarafından yürütülen prososyal eylemler vardır. Yardım davranışı bu tip kolektif kendi yararı için yönlendirilebilir. Örnek olarak işten çıkarılma riski altında bir yaban kedisi grevine katılan işçiler olabilir (Zetka, 1992). Bunlara ek olarak prososyal davranışların başka türleri de mevcut olduğu bilinmektedir (Samet Ata ve İsmihan Artan, 2021).

Prososyal Davranışlar ve Ailenin Etkisi

Birey doğduğu andan itibaren kendine özgü karakteri ve yapısı olan bir aile içerisinde yer alır. Bu sosyal yapı bireyin ruhsal, bedensel ve sosyal olarak şekilleneceği toplumsal kurumdur (Seven, 2015). Aile içindeki bireyler prososyal davranışların şekillenmesinde etkili bir role sahiptir (Özmen, 2013). Başkalarının davranışlarının anlamlandırılmasında etkili olan -miş gibi oyun ilk başta kardeşler arasında oynanmaya başladığı için prososyal davranışların temeli olan empati becerilerini geliştirmekte olduğu söylenebilir (Dunn, 2002). Bu sebeple kardeşlerin prososyal davranışlar üzerinde etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Prososyal davranışlarla birlikte birçok sosyal davranış aile içerisinde daha sık görülmektedir (Bigelow vd., 1992; Padilla vd., 2011). Çünkü anne ve babanın model alınması çocuğun gerçekleştirdiği davranışların temelini oluşturmaktadır. Bu duruma babasının birilerine yardımda bulunduğunu gözlemleyen çocuğun da prososyal davranışlarında artış olduğu durumu söylenebilir (Yağmurlu ve Candan Kodalak, 2010). Bu sebeple prososyal davranışlar için aile kurumunun kilit noktada olduğu söylenebilir. Buna ek olarak kültürel etmenler de bu durumu tetiklemektedir.

İçinde bulunulan toplumda yazılı olarak olmayan görenek, gelenek ve alışkanlıklar kültürün temellerini oluşturmakta ve bu kurallar bireylerin davranışlarını, alışkanlıklarını hem olumlu olarak hem de olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Doğan ve Acar Şengül, 2016). Bireylerin prososyal davranışları kültürel farklılıklarına ve benzerliklerine göre şekillenmekte olduğu söylenebilir (Trommsdorff vd., 2007). Yani ailenin de içinde bulunduğu kültür ile prososyal davranışlar arasında oldukça yakın bir ilişki olduğu söylenebilir (Armenta vd., 2011; Eisenberg vd., 2006; Kumru vd., 2004). Aile özelinde kültür aracılığıyla öğrenilen kavramlardan biri de duygulardır. Çocukların duygularını tanımaları, isimlendirmeleri, ifade edebilmeleri ailesel etkileşimle ilişkilidir (Thompson, 1994). Çocuklar çeşitli kavramlarla desteklendikçe duygularını daha iyi tanımlayarak sosyal ilişkilerinde kullanabilir hale gelir bu sayede de daha gelişmiş sosyal ilişkiler kurmaya başlarlar (Ramey ve Ramey, 2004). O halde, çocukların aileleri tarafından yalnızca duygusal yaşantı bakımından değil duygusal kavramların

aktarılması bakımından da geliştirilmeye çabalanması çocuğun prososyal gelişimi bakımından önem arz etmektedir.

Duygu ve Aile

Bireyler, duyguları ve hatta duyguları hakkındaki inançları aile ve kültür aracılığıyla edinirler (Lui, 2017). Çocuklar içlerinde buldukları duyguları yaşarken herhangi bir tanımlama, kısıtlama, yönlendirme ihtiyacı duymazlar. Ancak yetişkinler onlara gereğinden fazla üzgün olmanın gerekli olmadığı ya da aşırı derecede sevinç içinde olmanın içinde buldukları kültür ve ortam gereğince sınırlarının neler olduğunu aktarırlar. Böylece, onların hem duyguları tanımlanmış hem de duygunun yaşanma tarzı aktarılmış olur. Alan yazına göre, aile ve duygusal gelişim ise iki biçimde ilerlemektedir. İlk olarak, ailelerin çocuklara duyguları konusunda teşvik edici ve destekleyici olmaları çocukların duygularını tanıyıp düzenleme konusunda rehberlik sağlamaktadır. İkinci olarak ise, çocukların ailelerini gözlemleyerek hangi durumda hangi duyguyu yaşayacaklarını öğrenmeleri mümkün olmaktadır (Morris vd., 2007). Duygu ve aile kavramı birlikte ele alındığında birkaç alt duygu kavramının ayrıntılandırılması gereği duyulmuştur. Bu kavramlara kısaca göz atmak duygulara aile özelinde daha anlaşılır kılabilir.

Duygu ve aile kavramı birlikte incelendiğinde şüphesiz ilk beliren kavramlardan biri, duygu düzenlemesidir. Çocuklar ailelerini izleyerek sadece duygu modellemesi yapmazlar. Aynı zamanda, duyguların yönetimleri de kendileri dışındaki tek referans noktaları olan aileler tarafından yönlendirilirler. Örneğin, çocuklarının olumsuz duygularının yönetiminde zorlanan aileler onlara olumsuz duyguları bastırma, yok sayma becerilerini kullanmaya teşvik edebilirler. Aileleri tarafından duygularına olumlu tepkiler alamayan çocukların daha fazla psikopatolojik özellikler gösterdiği belirtilmiştir (İyi ve Çoban, 2019). Erken yaşlardaki duygu sorunlarının istenmedik sonuçları araştırmacıları duygu ve aile etkileşimini daha fazla inceleme gereğini hissettirmektedir. Ailelerin olumsuz duygusallığı ve çocukların duygu ifadelerine yönelik olumsuz tepkileri, çocukların olumsuz duygusallıkları ve düşük sosyal yeterlilikleri ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Eisenberg, vd., 1998). Bu noktadan hareketle, ailelerin duygulara yönelik tutumları sadece çocukların duyguları konusunda değil sosyal becerileri bakımından da olumsuz etkileri olduğu ifade edilebilir.

Ailelerin çocuklarının duygularına yönelik oluşturdukları bir felsefenin varlığı ifade edilmektedir. Bu felsefenin bireylerin kendilerinin ve çocuklarının duygularına yönelik oluşturulmuş ikincil bir duygu olarak ifade edilmesi mümkündür; bu ikincil duygu üst duygu kavramı olarak tanımlanmaktadır (Gottman vd.,1996). Çok sevinç içinde olan ve bu duygusunu çılgınlıklarla gösteren bir çocuğa karşı olumsuz tepki veren aileler, çocuk için sevinç duygusunun üstünde bir utanç duygusu yaratabilirler. Bu şekilde çocuklarına hangi duyguların hangi duyguların sonucunda hissedileceğine dair bir kalıp mesaj vermiş olabilirler. Duygunun çocukta yaratacağı his üst duygusuyla yönlendirilmektedir. Örneğin, öfke duygusunun ailesi tarafından baskılanan çocuğun üst duygusu üzüntü olarak ortaya çıkabileceken

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

öfkelerini ifade etmesine izin verilen aynı çocuk rahatlatma duygusu yaşayabilir. Özetle, duyguların deneyimlenme şeklindeki farklılık duygular ve üst duygular arasındaki farklılıkla paralel ilerlemektedir (Jones ve Bodtker, 2001).

Son yüzyılın çocuk hayatındaki dikkat çekici duygu kavramlarından ikisi duygusal zekâ ve duygusal okuryazarlık kavramlarıdır. Duygusal zekâ, bireyin duygularını tanıyıp ifade edebilme ile kontrol altında tutup empati becerisiyle desteklenmiş bir biçimde kişilerarası iletişimi sağlama yetisi olarak tanımlanmaktadır (Martin, vd., 2018). Duygusal zekâ kavramı ile çok karıştırılan ancak ince bir çizgi ile ayrılan duygusal okuryazarlık kavramı ise şu şekilde tanımlanmaktadır. Duygusal okuryazarlık kavramı duygusal zekanın farkına varılarak geliştirici bir biçimde kullanımını kapsamaktadır (Steiner,1979). Duygusal zekâ ile duygusal okuryazarlık kavramlarının birbirinden ayrılmasını sağlayan o ince çizgi ise şu şekilde ifade edilebilir. Duygusal zekâ daha çok duygusal bilgiyi işlemeye dönük zekâ ürünlerini ortaya koyarken, duygusal okuryazarlık bu zekâ türünü geliştirecek uygulamalar ve sosyal becerilere vurgu yapmaktadır. Duygusal okuryazarlık duygusal zekanın daha fazla duygusal yönü olarak görülebilir. Duygusal okuryazarlığın alt boyutlarının; duyguları anlama ve yönetme, sosyal ortamlarda kullanma, ilişki kurma, öz anlayış, öz farkındalık, öz düzenleme, motivasyon empati ve sosyal yeterlilikler şeklinde alt boyutlara ayrıldığı bilinmektedir (Faupel, 2013; Weare, 2004). Bu alt boyutlarında aile kavramı ile sağlam bağları olduğu düşünülmektedir. Ailelerin çocuklarının duygularına yönelik takındıkları tavır ve tutumun çocukların duygusal zekalarına yönelik önemli bir etkisi bulunmaktadır (Goleman,1995). Çocukların duygusal zekalarının gelişimi aileler tarafından sergilenen olumlu yaklaşımlarla mümkün olabilmektedir. Duygusal zekanın desteklenmesi ve geliştirilmesi çocukta var olan duygusal becerileri sosyal hayatında kullandığı bir güce dönüştürme şansı verebilmektedir (Goleman,2007). Ailesi tarafından doğru yönlendirilmiş çocuk sosyal hayattan bireysel gelişime dek birçok alanda başarı kazanacaktır. Söz konusu gelişim ve destekleme çocuğun ilk temas alanı olan ailenin en büyük sorumluluklarındandır. Duygusal zekanın çok boyutluluğu bu noktada önem kazanmaktadır. Duygusal zekâ ve aile üzerine yapılmış çokça çalışma bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Bu çalışmalar, duygusal zekanın bağlanma stilleri, doğum sırası, empati ve stresle başa çıkma durumları gibi ailede kazanılan kavramlarla aralarındaki ilişkileri incelenmiş ve anlamlı olduğu bulunmuştur (Sümer, 2006; Kızıl,2012; Bozdemir ve Gündüz 2016). Duygusal okuryazarlığın, aileler tarafından çocuklarının doğuştan getirdikleri özellikleri ve ailelerin yaklaşımlarının beraberce şekillendiği ifade edilmektedir (Faupel ve Sharp, 2003). Duygusal okuryazarlık kavramı zekadan farklı olarak toplumsal beceriler bazında kendini daha fazla belli eden ve kazanımı ailede başlarken eğitim hayatında da sürdürülen bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Ailelerin duygusal okuryazarlık becerilerinin çocuklarının sosyal sorunları çözmede etkisi olduğu belirtilmiştir (Bozkurt-Yükçü,2017).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

Aile genellikle çocukların başkalarının bakış açılarını anlamayı öğrendikleri ve hayatlarının erken dönemlerinden ahlaki yargılarda bulunmayı öğrendikleri en uygun yer olarak görülür; ebeveynler ve kardeşleriyle etkileşimde bulunurken, çocuklar sosyal bağlamda nasıl uygun davranacaklarını öğrenirler (Dunn, 2006; Hinde, 2002). Çocuklar ve ebeveynleri arasında gelişen bağlarla birlikte ebeveynin davranışlarını taklit etme de gelişmektedir. Yani çocuk ailesine karşı olan bağlılığının da etkisiyle onların yaptığı davranışları sergilemeye başlar bu sebeple aile içinde gerçekleşen prososyal davranışların sık gerçekleştiği bir ailede çocuklar bu davranışı daha sık gerçekleştirecektir (Yağmurlu ve Candan Kodalak, 2010).

Toplumların bir arada kalıp devamını sağlayabilmesi için ortak değerleri paylaşıyor olmaları gerekmektedir. Paylaşımın ve yardımlaşmanın olmadığı bir toplumun hayatta kalması mümkün görünmemektedir. İşlevselci bakış açısına göre toplumun sürekliliği ve paylaşmayı sağlamak üzere belirli işlevleri yerine getiren bir toplumsal kurumlar öbeği olarak tanımlanmaktadır. Bu bakış açısına göre, aile, toplumun temel gereksinimlerine katkıda bulunan toplumsal düzenin sürekliliğini yardımcı olan önemli görevleri gerçekleştirir (Giddens, 2005). “Yapısal İşlevselcilik” olarak anılan yaklaşım genel olarak sosyoloji içerisinde makro bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu yaklaşım toplumun bir arada işlediği ve ilişkili olan birimlerin görev aldığı bir sistem olarak görünmektedir (Kasapoğlu ve Karkiner, 2011). Amerikalı bir sosyolog olan Talcott Parsons’a göre ise ailenin başlıca iki işlevi bulunmaktadır. Bunlar birincil toplumsallaşma ve kişiliğin dengelenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Bales ve Parsons, 1956). Birincil toplumsallaşma çocukların içinde doğdukları toplumun kültürel ölçütlerini öğrendikleri süreçtir. Kişiliğin dengelenmesi ise erişkin aile üyelerinin duygusal olarak desteklenmesinde ailenin oynadığı rolü belirtir. Ayrıca aile işlevlerinin bozulması hem aileye hem de içinde bulunduğu topluma yansiyabilir ve bu da istismar, zorbalık ve şiddet gibi toplumsal sorunlara neden olabilmektedir (Demircioğlu, vd., 2011).

DSM-V incelendiğinden birçok psikolojik rahatsızlığın duygu bozukluklarını içerdiği görülmektedir. Duygusal bozuklukların temeli ise çocukluk yıllarında atılmaktadır. Bu sebeple aile içindeki duygu gelişimi üzerine çalışmak önemli bir koruyucu ruh sağlığı hizmeti olarak nitelendirilebilir. Son on yıla dek, nahoş duygunun bastırılmasının normal kabul edildiği ancak bugünün psikoloji dünyasında duyguların iyi ya da kötü hissettirmesine takılmaksızın dostça kabulünün önem kazandığı bilinmektedir (Segal, vd., 2018). Çocuklarının duygusal ifadelerinin daha fazla bastırılmasına teşvik eden, çocuklarının olumsuz duygularına cezalandırıcı veya küçümseyici tepkiler veren ailelerde daha olumsuz bir aile duygusal ortamı olduğu bildirilmiştir (Meyer, vd., 2014). Ayrıca, bireyler karşılığında bir kazanç beklemeksizin başkalarıyla empati kurarak destek olabilmeyi model olarak ailede öğrenmektedir. Bu sebeple sağlıklı ailenin yolu duygularını kabul eden, paylaşan, kendi kadar başkasına da destek olabilen bireyler olup bu felsefeyi kazanmış çocuklar yetiştirmekten geçtiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Armenta, B. E., Knight, G. P., Carlo, G., & Jacobson, R. P. (2011). The Relation Between Ethnic Group Attachment and Prosocial Tendencies: The Mediating Role of Cultural Values. *European Journal of Social Psychology*, 41(1), 107-115. <https://doi.org/10.1002/ejsp.742>
- Ata, S., & Artan, İ. (2021). Ergen Prososyallik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk J Child Adolesc Ment Health*, 28(1), 38-44. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.14632>
- Ata, S., & Artan, İ. (2021). Examination of adolescents' prosocial behaviour tendencies in terms of some variables: a city sample. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 304-320. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.7884/teke.5208>
- Bigelow, B. J., Tesson, G., & Lewko, J. H. (1992). The Social Rules That Children Use: Close Friends, Other Friends, and "Other Kids" Compared to Parents, Teachers, and Siblings. *International Journal of Behavioral Development*, 15(3), 315-335. <https://doi.org/10.1177/016502549201500303>
- Bozdemir, F., & Gündüz, B. (2016). Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.
- Bozkurt Yükçü, Ş. (2017). Bağımsız anaokullarına devam eden çocukların duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri ile ebeveynlerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi
- Comte, A. (1875). *System of positive polity*. Longmans, Green, and Co.
- Doğan, Ö., & Acar Şengül, E. (2016). Büyüme ve Gelişme. In N. Baysal Metin (Ed.), *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi* (pp. 1-22). Pegem Akademi.
- Dubeski, N. (2001). Durkheim's altruism as the source of his social holism: A discussion of the viability of a social basis for moral principles. *Electronic Journal of Sociology*, 3. <http://www.sociology.org/content/vol005>
- Dunn, J. (2002). Sibling Relationships. In P. K. Smith & C. H. Hart (Eds.), *Blackwell Handbook of Childhood Social Development* (pp. 223-237). Wiley-Blackwell.
- Dunn, J. (2006). Moral development in early childhood and social interaction in the family. In *Handbook of moral development* (pp. 331-350).

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9(4), 241-273.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental Socialization of Emotion. *Psychological Inquiry*, 9(4), 241–273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial Development. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Social, Emotional, and Personality Development, Vol. 3, 6th ed.* (pp. 646-719). John Wiley & Sons Inc.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2007). Prosocial Development. *Handbook of Child Psychology*, 3.
- Faupel, A. (2003). *Emotional literacy assessment and intervention ages 11-16*, Southampton: Nfer-Nelson Publishing.
- Faupel, A., & Sharp, P. (2003). Promoting emotional literacy: guidelines for schools, local authorities and health services.
- Goleman, D. (2007). *Social intelligence*. Random house.
- Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: theoretical models and preliminary data. *Journal of family Psychology*, 10(3), 243.
- Hinde, R. (2002). *Why Good is Good: The Sources of Morality* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203994313>
- İyi, T. İ., & Çoban, A. E. (2019). Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme stratejileri ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişki. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 155-166.
- Kızıl, Z. (2012). Eğitim bilimleri fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
- Kumru, A., Carlo, G., & Edwards, C. P. (2004). Olumlu Sosyal Davranışların İlişkisel, Kültürel, Bilişsel ve Duyuşsal Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(54), 109-125.
- Lui, P. P. (2017). Incorporating Meta-Emotions in Integrative Cognitive-Affective Therapy to Treat Comorbid Bulimia Nervosa and Substance Use Disorders in a Latina American. *Clinical Case Studies*, 16(4), 328–345. <https://doi.org/10.1177/1534650117698038>

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Martin, N., Alt, J., Kerew, K., & Laws, J. L. (2018). *Lawyering from the inside out: Learning professional development through mindfulness and emotional intelligence*. Cambridge University Press.
- Meyer, S., Raikes, H. A., Virmani, E. A., Waters, S., & Thompson, R. A. (2014). Parent emotion representations and the socialization of emotion regulation in the family. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 164-173.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.
- Özmen, D. (2013). 5-6 Yaş Grubu Çocukların Akran İlişkilerinin Sosyal Problem Çözme Becerisi Açısından İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi] Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Padilla Walker, L. M., & Christensen, K. J. (2011). Empathy and Self-Regulation as Mediators Between Parenting and Adolescents' Prosocial Behavior Toward Strangers, Friends, and Family. *Journal of Research on Adolescence*, 21(3), 545-551. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00695.x>
- Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial Behavior: Multilevel Perspectives. 56(1), 365-392. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.56.091103.070141>
- Ramey, C. T., & Ramey, S. L. (2004). Early learning and school readiness: Can early intervention make a difference?. *Merrill-Palmer Quarterly*, 50(4), 471-491.
- Segal, Z. V., Williams, M., & Teasdale, J. (2018). *Mindfulness-based cognitive therapy for depression*. Guilford Publications.
- Seven, S. (2015). *Çocuk Ruh Sağlığı 4. Baskı* (Vol. 6). Pegem Akademi.
- Steiner, C. M. (1996). Emotional literacy training: The application of transactional analysis to the study of emotions. *Transactional Analysis Journal*, 26(1), 31-39.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. In N. A. Fox (Ed.), *The development of emotion regulation: Biological and behavioral considerations*. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59, pp. 25-52
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the society for research in child development*, 25-52.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Trommsdorff, G., Friedlmeier, W., & Mayer, B. (2007). Sympathy, Distress And Prosocial Behavior of Preschool Children in Four Cultures. *International Journal of Behavioral Development*, 31(3), 284-293. <https://doi.org/10.1177/0165025407076441>
- Weare, K. (2004). *Developing emotionally literate schools*. London: Sage Publications.
- Wittek, R., & Bekkers, R. (2015). Altruism and prosocial behavior, sociology of. 2015. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Oxford: Elsevier, 1, 579-583.
- Yağmurlu, B., & Candan Kodalak, A. (2010). Ebeveynlik ve Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyal Gelişimi. In T. Solmuş (Ed.), *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana Baba Çocuk İlişkileri*. Nobel Basım Yayın.
- Zetka, J. R. (1992). Work organization and wildcat strikes in the US automobile industry, 1946 to 1963. *American Sociological Review*, 214-226.